

Advies over data(sets) inzake natuurlijk milieu, vegetaties en soorten

Adviesnummer:	<u>INBO.A.3867</u>
Auteur(s):	Frederic Piesschaert, Lieve Vriens, Marc Pollet & Dirk Maes
Contact:	Lieve Vriens (lieve.vriens@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	ANB-INBO-2019-36
Geadresseerden:	Agentschap voor Natuur en Bos Centrale Diensten T.a.v. Jeroen Nachtergaele Havenlaan 88 bus 75 1000 Brussel jeroen.nachtergaele@vlaanderen.be
Cc:	Agentschap voor Natuur en Bos Joris Janssens (joris.janssens@vlaanderen.be)

Dr. Maurice Hoffmann
Administrateur-generaal wnd.

Aanleiding

In uitvoering van de bepalingen van het bos- en natuurdecreet brengt het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) advies uit aan de vergunningverlenende overheden met betrekking tot vergunningsaanvragen. Het agentschap beoordeelt in dat kader de natuurtoetsen, de verscherpte natuurtoetsen en de passende beoordeling of voert ze zelf uit. Om de adviezen gefundeerd te kunnen uitbrengen is het noodzakelijk dat het ANB zicht heeft op de actuele situatie op vlak van het natuurlijk milieu. In ruime zin gaat het over het geheel van biotische en abiotische elementen, samen met hun ruimtelijke en ecologische kenmerken en processen die nodig zijn voor het behoud van de natuur. In de praktijk ligt de focus hierbij op beschermde vegetaties, Natura-2000-habitats en -soorten, soorten van het Soortenbesluit en Rode Lijst-soorten. Alleen op basis van deze info kan getoetst worden of het plan, programma of initiatief een betekenisvolle effect kan genereren voor het natuurlijk milieu, de betrokken vegetaties of soorten. Verder is de info ook nodig om desgevallend de correctheid van een aan de vergunningsaanvraag toegevoegde natuurtoets, verscherpte natuurtoets of passende beoordeling te evalueren.

Vragen

---

1. Welke gevalideerde data(sets) inzake beschermde vegetaties en soorten zijn beschikbaar om bij vergunningsaanvragen een gefundeerde uitspraak te doen over de eventuele impact van de geplande ingreep op het natuurlijk milieu?
2. Kan voor de beschikbare gevalideerde data(sets) op niveau van soortengroepen aangegeven worden over welk tijdsvenster de gegevens lopen, wat de resolutie en de toegankelijkheid van de data zijn en hoe ze geraadpleegd kunnen worden?

Toelichting

---

1 Beleidsrelevante soorten en beschermde vegetaties

Bij de vergunningverlening ligt de focus op soorten en vegetaties die beschermd zijn via Vlaamse natuurwetgeving en Europese richtlijnen. Voor soorten ligt de scope van de vraag iets ruimer, daarom spreken we verder over 'beleidsrelevante' soorten. Over welke soorten en vegetaties gaat het?

1.1 Beleidsrelevante soorten

- soorten vermeld in het [Soortenbesluit](#)
- Rode Lijst-soorten¹
- soorten vermeld in bijlage II en IV van de [Habitatrichtlijn](#) (HRL)
- soorten vermeld in de annexen van de [Vogelrichtlijn](#) (VRL)
- Vlaams prioritaire soorten die niet in HRL of VRL vermeld zijn
- [habitattypische faunasoorten](#)

---

¹Alle gevalideerde Rode Lijsten die minder dan 10 jaar oud zijn (amfibieën, reptielen, broedvogels, vissen, zoogdieren, mossen, vlinders, sprinkhanen en krekels, lieveheersbeestjes, saproxyle kevers, waterwantsen). Vaatplanten worden ook meegegeven ook al dateert deze lijst van 2006 en is ze dus ouder dan 10 jaar (in het soortenbesluit is bepaald dat de minister de rode lijsten moet vaststellen en dat deze lijsten om de tien jaar moeten worden geëvalueerd met het oog op een eventuele aanpassing en hernieuwde vaststelling. Deze termijn van tien jaar is wel op te vatten als een termijn van orde). De update-cyclus van 10 jaar die normaal voor Rode Lijsten gehanteerd wordt, is ook minder relevant voor vaatplanten omdat plantenpopulaties stabiel zijn dan die van dieren. De categorie NE (niet geëvalueerd) is niet mee opgenomen. Het gaat om exoten, zeer onregelmatig voorkomende soorten of soorten met invasief karakter die buiten de methodiek van de Rode Lijsten vallen. Categorieën LC (momenteel niet in gevaar) en DD (onvoldoende data) werden als referentie wel in de lijst gelaten alhoewel het strikt genomen geen Rode Lijst-soorten zijn.

- [habitattypische florasoorten](#)
- soorten vermeld in de [bijlage van het Subsidiebesluit](#)

1.2 Beschermde vegetaties

De bescherming van zeldzame of bedreigde vegetaties is in Vlaanderen geregeld via verschillende juridische instrumenten. De Europees beschermde habitats (en ervoor specifieke soorten, zie punt 1.1) worden beschermd via bepalingen in de Habitatrictlijn. In de praktijk komt het erop neer dat al deze habitattypen ook beschermd zijn via de Vlaamse natuurwetgeving (zie volgende §). Daarnaast voorziet de Vogelrichtlijn ook in de bescherming van bepaalde vegetaties. Vriens et al. (2011) geven een zo gepast mogelijke indicatieve opsomming van de karteringseenheden van de Biologische Waarderingskaart (BWK) voor de vermelde 'beschermde vegetaties' in het Besluit van de Vlaamse Executieve² (zie bijlage 1). Bijna al deze beschermde vegetaties zijn ook beschermd via de Vlaamse natuurwetgeving. Diepe plassen (ap), verlaten kleigroeven (kc), ruderaal vegetaties (ku) en dijken waarvan het graslandtype niet gekend is, kunnen hierop – afhankelijk van hun ligging in bepaalde ruimtelijke bestemmingen - een uitzondering vormen.

Op Vlaams niveau zorgt vooral het Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu en zijn uitvoeringsbesluiten voor de bescherming van half-natuurlijke en andere biologisch (zeer) waardevolle biotopen. Binnen bepaalde gebieden (bv. groene en/of geelgroene gewestplanbestemmingen, de habitat- en vogelrichtlijngebieden) zijn sommige van deze biotopen volledig beschermd en mogen niet vernietigd worden. Voor andere is een natuurvergunning nodig om de vegetatie te mogen wijzigen. In bijlage IV van [het Besluit van de Vlaamse Regering van 23/07/1998](#) en het maatregelenbesluit worden deze biotopen gedefinieerd aan de hand van de karteringseenheden van de BWK. Al deze beschermde biotopen in Vlaanderen kunnen gegroepeerd worden onder duinen, vennen en heiden, moerassen en waterrijke gebieden, historisch permanente graslanden, struwelen, bossen en kleine landschapselementen. Onder de groep van beschermde kleine landschapselementen vallen holle wegen, graften, bronnen, heggen, hagen, houtkanten, houtwallen, bomenrijen en hoogstamboomgaarden (Vriens et al. 2011). Bossen zijn overal beschermd door het Bosdecreet.

2 Datasets

2.1 Beleidsrelevante soorten

Overzichten van de beschikbare data op het INBO worden als bijlage bij dit advies aangeleverd. Er zijn 3 Excel-bestanden beschikbaar:

- **Bijlage 2: INBO_Databanken.xlsx** - een overzicht van de databanken met soorteninfo op het INBO, met een beschrijving van hun doelstelling, taxonomische scope, ruimtelijke resolutie, toegankelijkheid, contactpersonen en eventuele referenties naar [GBIF-datasets](#). Dit gaat uitsluitend over INBO-databanken die centraal beheerd worden. Losse, niet centraal raadpleegbare datasets die lokaal bij onderzoekers aanwezig kunnen zijn, worden hier niet vermeld. Data uit waarnemingen.be die via de gebruiksovereenkomst tussen INBO en Natuurpunt kunnen opgevraagd worden, zijn [evenmin](#) in dit overzicht opgenomen, daar die niet onder het beheer van INBO vallen.
- **Bijlage 3: Beleidsrelevante Soorten.xlsx** - een overzicht van de beleidsrelevante soorten en de beleidscontext waarin ze relevant zijn. De lijst van Vlaams prioritaire soorten (VPS) is gebaseerd op de op 23 april 2014 vastgestelde lijst tussen INBO en

² BVR 17.10.88. Besluit van de Vlaamse Executieve tot aanwijzing van de speciale beschermingszones in de zin van de richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april inzake het behoud van de vogelstand. (Belgisch Staatsblad, 29 september 1988).

ANB. Sindsdien werden slechts twee wijzigingen aangebracht nl. Gouden tor werd verwijderd uit de lijst en vervangen door roestbruine kniptor (Thomaes et al. 2016).

- **Bijlage 4: INBO_Soorten.xlsx** - een overzicht van het aantal beschikbare records per soort en per databank. Dit omvat de momenteel beschikbare informatie over soorten in Vlaanderen, dus niet alleen over de beleidsrelevante soorten. Dit gaat terug uitsluitend over data die opgeslagen zijn in één van de INBO-databanken die centraal beheerd worden.

Om een idee te krijgen van de volledigheid van onze data werd nagegaan voor welke soorten uit het Soortenbesluit data in INBO-databanken beschikbaar zijn. We kunnen een viertal categorieën onderscheiden (in de beschrijving wordt de "roepnaam" van de databanken uit INBO_Databanken.xlsx gebruikt):

2.1.1 Soorten die integraal gemonitord worden

Van deze soorten worden alle gekende populaties opgevolgd via soortenmeetnetten en we kunnen er dus van uitgaan dat de data die op het INBO aanwezig zijn de best mogelijke inschatting weergeven van de huidige toestand van die soorten. Het gaat om:

- Amfibieën: knoflookpad, rugstreeppad, vuursalamander
- Libellen: beekrombout, gevlekte witsnuitlibel, hoogveenglanslibel, Kempense heidelibel, maanwaterjuffer, sierlijke witsnuitlibel, speerwaterjuffer
- Sprinkhanen: schavertje, zadelsprinkhaan
- Spinnen: lentevuurspin
- Vaatplanten: driekantige bies, drijvende waterweegbree, duingentiaan, fijn goudscherm, gesteelde zoutmelde, groenknolorchis, grote bremraap, harlekijn, honingorchis, kleine schorseneer, kleine wolfsklauw, klimopklokje, koprus, krabbenscheer, kruipend moerasscherm, moerassmele, plat fonteinkruid, polei, purperorchis, ronde zegge, slank wollegras, spits fonteinkruid, stekende bies, veenmosorchis, weegbreefonteinkruid, welriekende nachtorchis, witte waterranonkel
- Dagvlinders: aardbeivlinder, bruin dikkopje, bruine eikenpage, gentiaanblauwtje, grote weerschijnvlinder, klaverblauwtje, kommavlinder, moerasparelmoervlinder, veldparelmoervlinder
- Zoogdieren: hamster, hazelmuis, das³
- Kevers: vliegend hert
- Mossen: geel schorpioenmos
- Reptielen: gladde slang (nog op te starten)

2.1.2 Soorten die steekproefgewijs gemonitord worden

Bij de andere soorten die via soortenmeetnetten opgevolgd worden, gebeurt de monitoring steekproefgewijs. Dat betekent dat er voor een selectie van locaties goede gegevens beschikbaar zijn, maar dat er evengoed locaties zijn waar de soort voorkomt die ontbreken in onze data. De beschikbare data laten wel gebiedsdekkende uitspraken toe over de algemene toestand van de soort, maar zijn niet gebiedsdekkend in de zin dat elke reële waarnemingslocatie effectief beschikbaar is. Zowel bij de integrale als bij de steekproefmonitoring dient opgemerkt dat de locaties niet noodzakelijk jaarlijks opgevolgd worden. Voor sommige meetnetten gebeurt dat in een driejarige cyclus. De finaliteit van de meetnetten is immers het bepalen van langetermijntrends op Vlaamse schaal. Onder dezelfde noemer kunnen ook ABV en de watervogeldatabank gecatalogeerd worden. Van de hokken en gebieden die opgevolgd worden zijn goede data ter beschikking, maar er zijn ook locaties die niet worden opgevolgd. Bij de watervogeldatabank wordt er wel naar gestreefd om alle gebieden met significante aantallen overwinterende watervogels te tellen, dus deze dataset is zeker vollediger dan de ABV-dataset.

³ Das is een integraal meetnet, maar de data worden in een databank opgeslagen die door Likona wordt beheerd. De gegevens bevinden zich dus niet in meetnetten.be.

Voor de data van het geïntegreerd referentiemeetnet voor zoetwatervissen en voor de afvissingen van de Zeeschelde die in VIS zijn opgeslagen is de situatie gelijkaardig. Voor de meetnetlocaties die opgevolgd worden in deze meetnetten zijn goede data ter beschikking.

Ook de data van het marternetwerk kunnen we hieronder plaatsen. De waarnemingen van marterachtigen (met uitzondering van de grotere dassenpopulaties), grote roofdieren en niet-inheemse carnivoren worden hier nauwkeurig bijgehouden en geven een accuraat beeld van de verspreiding van deze soorten, weliswaar op basis van toevallige waarnemingen en vondsten en niet op basis van een gestructureerd meetnet.

2.1.3 Soorten waarvoor fragmentarische data ter beschikking zijn

Voor andere groepen uit het Soortenbesluit zijn (zowel spatiaal als temporeel) fragmentarisch gegevens ter beschikking. Meestal gaat het om historische datasets die via recorder (= intern INBO-databanksysteem) werden ontsloten. Ze zijn zeker bruikbaar voor het evalueren van vergunningsaanvragen, maar moeten aangevuld worden met recentere gegevens uit bijvoorbeeld waarnemingen.be. Concreet gaat het om:

- Coccinellidae (Lieveheersbeestjes-databank)
- Water- en loopkevers
- Sprinkhanen (Saltabel-databank)

2.1.4 Soorten waarvoor nauwelijks data ter beschikking zijn bij INBO

Voor sommige groepen zijn nauwelijks of geen data ter beschikking op het INBO. Dit zijn dus de echte lacunes. Dat betekent natuurlijk niet dat er elders geen data beschikbaar kunnen zijn:

- Vleermuizen
- Andere zoogdieren die niet in Marternetwerk opgenomen zijn
- Reptielen
- Vroedmeesterpad
- Gewone mijnspin
- Teunisbloempijlstaart en bosrandspinner
- Bruine vuurvlieder
- Mollusken (dit is een voorlopige situatie want de mollusken vermeld in het Soortenbesluit worden op termijn ook opgevolgd via soortenmeetnetten)
- Bosmieren (*Formica polyctena*, *F. pratensis* en *F. rufa*).

Naast de boven vermelde databanken zijn er ook andere instrumenten beschikbaar die gebruikt kunnen worden bij het verlenen van vergunningsaanvragen, zoals de risico-atlas voor vogels en vleermuizen m.b.t. windturbines (<https://geo.inbo.be/windturbines/>) en de ecotoopkwetsbaarheidskaarten <https://geo.inbo.be/ecotoopkwetsbaarheid/>.

2.2 Beschermde vegetaties

Er bestaat geen GIS-laag van de vegetaties die beschermd zijn via de Vogelrichtlijn. Maar zoals vermeld onder punt 1.2 genieten bijna al deze vegetaties bescherming via de Vlaamse natuurwetgeving.

Op www.geopunt.be is een indicatieve kaart van graslanden die beschermd zijn door de Vlaamse natuurwetgeving beschikbaar (Agentschap voor Natuur en Bos, 2019). De GIS-laag bevat alle historisch permanente graslanden (HPG) en alle permanente graslanden (in VEN) die beschermd zijn, hetzij door een verbod, hetzij door vergunningsplicht voor het wijzigen van deze graslanden (art. 7 en 8 van het BVR van 23/07/1998 voor de historisch permanente graslanden, artikel 25§3 ten 2e van het Natuurdecreet en artikel 6 van het maatregelenbesluit voor de permanente graslanden gelegen in VEN).

Daarnaast beschikt het Departement Omgeving intern over een digitale kaart van gronden die beschermd zijn door het [Vegetatiebesluit](#). Deze GIS-laag is tot stand gekomen door de BWK-karteringseenheden te selecteren waarvoor ofwel een verbod op wijziging ofwel een vergunningsplicht voor wijziging geldt. De laag is opgebouwd uit volgende categorieën:

- **beschermd en vergunningsplichtige** historisch permanente en andere permanente **graslanden** zoals geselecteerd voor de indicatieve kaart op www.geopunt.be.
- **verboden te wijzigen vegetaties**
- **vegetaties waarvan de wijziging vergunningsplichtig is, gelegen in SBZ⁴, natuurgebied, bosgebied of overig groen (volgens ruimteboekhouding)**
- **kleine landschapselementen waarvan de wijziging vergunningsplichtig is, buiten SBZ en gelegen in agrarisch gebied.**

Het is ons niet volledig duidelijk welke aannames, selecties en overlays aan de oorsprong van deze GIS-laag liggen. De laag is gemaakt door het Agentschap voor Natuur en Bos om het administratief proces te verlichten, om in een eerste stap te beoordelen of er rekening gehouden moet worden met een vegetatiewijziging of niet. Omwille van een aantal elementen zal ze nooit 100% correct zijn, bijvoorbeeld omdat het Vegetatiebesluit dateert van 1998 en 'indicatief' verwijst naar een aantal BWK-codes die op dat ogenblik in gebruik waren. De BWK heeft ondertussen een hele evolutie doorgemaakt waarbij aanpassingen in de codes zijn doorgevoerd. Dit en het indicatieve karakter van de oplistings laat ruimte voor interpretatie.

Ook wat de selectie van de ruimtelijke bestemmingen betreft, was enige interpretatie nodig. Sinds de invoering van de ruimtelijke uitvoeringsplannen in 2002 zijn er heel wat nieuwe categorieën in ruimtelijke bestemmingen bijgekomen. Wat kan bijvoorbeeld begrepen worden onder 'overig groen' of wat zijn 'met al deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden'?

Uiteraard is de volledigheid van de laag ook afhankelijk van de actualiteit van de Biologische Waarderingskaart die als basis diende. Weet hierbij dat sinds 2010 de focus ligt op de habitat- en vogelrichtlijngebieden en de Natura 2000 habitatlocaties daarbuiten. Deze worden in een twaalfjarige cyclus geactualiseerd. Karteringen uitgevoerd voor andere doelen en door andere instanties worden na kwaliteitscontrole geïntegreerd. Dit maakt dat bv. voor agrarische en urbane gebieden de Biologische Waarderingskaart achterhaald kan zijn.

Ondanks bovenstaande bemerkingen, kunnen we echter stellen dat de GIS-laag van gronden die beschermd zijn door het Vegetatiebesluit momenteel de best beschikbare laag is om in te schatten waar in Vlaanderen beschermde vegetaties aanwezig zijn. We adviseren wel om bij de volgende update van deze GIS-laag nader te bekijken of de aannames, selecties en overlays vatbaar zijn voor verbetering.

Bossen zijn gelokaliseerd op de Boswijzer 2015 (Van der Linden et al. 2017). Dit is de meest recente kaart van groen hoger dan 3 meter en met een oppervlakte van meer dan 0,5 hectare. Dit groen is geselecteerd op basis van digitale luchtfoto's met zeer hoge resolutie. De Boswijzer kent evenwel zoals elke meetmethode ook een bepaalde foutenmarge. Die bedraagt ongeveer 3,5%. De edities van 2009 en 2012 zijn beschikbaar via www.geopunt.be/kaart: Thema's > Natuur en milieu > Bos.

---

⁴ Speciale beschermingszone i.k.v. de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn

Conclusie

---

1. We kunnen besluiten dat voor een correcte inschatting van een vergunningsaanvraag alleen voor de soorten van de integrale soortenmeetnetten alle info op het INBO ter beschikking is. Voor alle andere soorten is het sterk aan te raden om bijkomende databronnen (zoals waarnemingen.be, LIKONA-data) te bevragen. Wat betreft beschermde vegetaties zijn enkel de indicatieve kaart van graslanden die beschermd zijn door de Vlaamse natuurwetgeving en de Boswijzer gepubliceerd. Daarnaast vormt een niet-gepubliceerde digitale kaart van gronden die beschermd zijn door het Vegetatiebesluit (beheerd door Dept Omgeving) de best beschikbare laag om in te schatten waar in Vlaanderen beschermde vegetaties aanwezig zijn.

2. In de bijlagen staat vermeld over welk tijdsvenster de gegevens lopen, wat de resolutie en de toegankelijkheid van de data zijn en hoe ze geraadpleegd kunnen worden.

Referenties

Agentschap voor Natuur en Bos (2019). Historisch permanente graslanden (HPG) en andere permanente graslanden in Vlaanderen beschermd door de natuurwetgeving. Versie 1.0. Dataset gepubliceerd op 5/02/2019. Agentschap voor Natuur en Bos, Brussel.

Thomaes A., Vandekerckhove K. & Pollet M. (2016). Advies over de Vlaamse prioritaire soorten: voorstel tot aangepaste selectie van indicatorsoorten voor de functioneel-ecologische groep van dood-houtkevers. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. (INBO.A.3443). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Van der Linden S., Van Camp N. & Van Valckenborgh J. (2017). Vegetatiekaart Vlaanderen. Digitale bos-, natuur- en groenkartering voor Vlaanderen op basis van digitale luchtopnames. Versie 0.6. Publicatiedatum 18 mei 2017. Informatie Vlaanderen (intern document)

Vriens L., Bosch H., De Knijf G., De Saeger S., Guelinckx R., Oosterlynck P., Van Hove M. & Paelinckx D. (2011). De Biologische Waarderingskaart. Biotopen en hun verspreiding in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. INBO.M.2011.1. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Bijlagen:

INBO.A.3867_bijlage1: Excel-bestand met een overzicht van de beschermde habitats in de vogelrichtlijngebieden en de overeenkomstige BWK-eenheden (Vriens et al. 2011)

INBO.A.3867_bijlage2_INBO_Databanken.xlsx: Excel-bestand met een overzicht van de databanken met soorteninfo op het INBO.

INBO.A.3867_bijlage3_Beleidsrelevante_Soorten.xlsx: Excel-bestand met een overzicht van de beleidsrelevante soorten en de beleidscontext waarin ze relevant zijn.

INBO.A.3867_bijlage4_INBO_Soorten.xlsx: Excel-bestand met een overzicht van het aantal beschikbare records per soort en per databank.